

(DD)² – De digitale kloof van de tweede graad

Het project streeft naar het begrijpen van het wetenschappelijk belang, de empirische grondslagen en de maatschappelijke uitdagingen van de tweedegraad digitale kloof. De tweedegraad digitale kloof verwijst naar de groeiende gebruiksongelijkheden, onder Internet gebruikers, naarmate de toegangsongelijkheden verminderen tussen gebruikers en niet-gebruikers. Het begrip van de tweedegraad digitale kloof is tamelijk nieuw in de agenda van het Internetgerichte sociaal-wetenschappelijke onderzoek; zijn gevolgen voor het beleid moeten dieper bestudeerd worden en ook naar de Belgische context toegespitst worden.

De algemene doelstelling ligt in het voorspellen van toekomstige trends op het vlak van de sociale differentiatie van Internetgebruiken, de verbonden risico's van maatschappelijke ongelijkheden en de verbeteringsgelegenheden voor sociale integratie. Het onderzoek zal een volledig overzicht verrichten van hypothesen en vraagstellingen in dit opkomend studieveld, met betrekking tot de Belgische toestand en de Europese context. Empirische materiaal zal door kwalitatieve interviews verzameld worden, terwijl bestaande statistieke data beoordeeld zullen worden vanuit het standpunt van de tweedegraad kloof. Prospectieve analyse zal de toekomstige trends belichten en verschillende scenario's uitbouwen, die naar een uitbreiding ofwel beperking van de tweedegraad kloof zouden kunnen leiden. Besluiten en beleidsaanbevelingen zullen op deze analyse en scenario's gegrond worden.

Het project is in vijf "taakpakketten" gestructureerd, waarvan ieder specifieke methoden aanwendt:

1. *Conceptuele verdieping*. Het begrip van de tweedegraad digitale kloof meer operationeel maken, op vlakken van empirische toetsbaarheid en implicaties voor het beleid. Verdiepte schatting van de verschillende hypothesen. Wetenschappelijke startworkshop. Uitwerking van operationele richtlijnen voor het empirische veldwerk.
2. *Verzameling en analyse van kwalitatieve empirische data*. Kwalitatieve individuele interviews van een steekproef van een tachtigtal mensen. Bedoeling is om een brede diversiteit van "gebruikers leerpaden" te bestuderen, volgens leeftijd, geslacht, sociaal kapitaal, materiele en cognitieve hulpbronnen, noden en behoeften. Kenmerking van deze leerpaden in zes gebruiksvelden: opleiding en leerproces; ontspanning en spel; gezondheidsinformatie; betrekkingen met arbeidsmarkt en beroepsontwikkeling; consumptiepraktijken; verhoudingen met administraties. Groepsinterviews met "Internet facilitatoren". Validerende workshop met betrokkene protagonisten.
3. *Comparatieve en contextuele analyse*. Confrontatie van de resultaten van de kwalitatieve aanpak met kwantitatieve Europese en Belgische data. Voorstel van indicatoren voor een verbeterde benchmarking van de tweedegraad digitale kloof. Analyse van contextuele

beleidsfactoren in België (digitale inclusie als factor van een bredere maatschappelijke inclusie). Workshop met betrokkene protagonisten.

4. *Toekomstige trends en scenario's*. Veranderingsfactoren en krachtlijnen identificeren, vanuit een dubbele invalshoek die risico's van sociale ongelijkheden maar ook de potentiële kansen voor maatschappelijke inclusie benaderd.
5. Synthese, conclusies en aanbevelingen. Verspreiding van de resultaten naar de wetenschappelijke gemeenschap en de potentiële gebruikers.

De verspreidingsstrategie bestaat uit interactieve workshops op elke stap van de methodologie, met de participatie van een aantal betrokkene protagonisten: de wetenschappelijke gemeenschap, de Internet "facilitatoren", de beleidsmakers (op verschillende beleidsniveaus), de ontwikkelaars van online diensten. De voorstelling van de resultaten zal naar de potentiële gebruikers gericht worden: eindverslag klaargemaakt voor brede publicatie, beleidsnota's, voorstel voor een conferentie na het eind van het project.

Het project gaat een stap verder dan de huidige beleidsmaatregelen die de toegangskloof proberen over te bruggen, met de bedoeling problemen en oplossingen te verkennen in de volgende stappen van Internet verspreiding, in samenhang met de gedifferentieerde gebruiksvormen. Het voorspellen en voorkomen van opkomende sociale ongelijkheden, die aan de Internet gebruiken toegeschreven worden, ligt in het hart van het project. De verwachte resultaten zullen het beleidsdebat over digitale exclusie en inclusie kunnen voeden. Ook zullen ze meer inclusieve ontwikkelingen ondersteunen op het gebied van e-government, e-learning, e-health en andere digitale diensten voor de burgers. Het project brengt ook specifieke bijdragen en inzichten tot verschillende beleidsinitiatieven, bij voorbeeld het nationale actieplan tegen de digitale kloof (2005-2009), de Belgische betrokkenheid met de Riga verklaring rond digitale inclusie in Europa, en het i2010 actieplan van de Europese Commissie.

Dit project neemt deel aan het programma "Samenleving en toekomst" van de Federale Wetenschapsbeleid in België. Het is een tweejaar project (2008-2010), waarvan het eindverslag op het begin 2010 zal geleverd worden.

Wetenschappelijke leiding: Gérard Valenduc (gvalenduc@ftu-namur.org) en Patricia Vendramin (pvendramin@ftu-namur.org), codirecteurs ASBL Fondation Travail-Université, Namur.

Onderzoeksters: Périne Brotcorne (pbrotcorne@ftu-namur.org) en Véronique Laurent (vlaurent@ftu-namur.org)